

Яна Сергіївна ПОСОХОВА,

кандидат психологічних наук, старший лаборант кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3374-3930>

МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНО-ПРАВОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПАТРУЛЬНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Наведено модель професійно-правової ідентичності патрульних поліцейських. Доведено конгруентність процесів правової та професійної ідентифікації в ході професійного становлення правоохоронців.

Ключові слова: *модель професійно-правової ідентичності, патрульні поліцейські, правова ідентичність, професійна ідентичність, правоохоронці.*

Проблеми ідентичності особистості і суспільства є одними з найбільш обговорюваних сьогодні у вітчизняному соціально-гуманітарному просторі. Відсутність ідентичності в її різних видах заважає консолідації суспільства, перешкоджає проведенню реформ, не виключенням є реформування правоохоронної системи України. На основі узагальнення теоретичних та емпіричних досліджень професійно-правової ідентичності патрульних поліцейських нами було створено модель професійно-правової ідентичності правоохоронців.

Розроблена теоретична модель професійно-правової ідентичності правоохоронців базується на основі проведеного факторного аналізу, який довів конгруентність її правової та професійної складових, що є зрозумілим і логічним, адже взаємодія особистості і професії тут детермінована правовим полем, було встановлено, що професійно-правова ідентичність поліцейських виявляється результатом специфічного поєднання особистісної та правової ідентичності в професійній правовій реальності.

Застосування методу моделювання в наукових дослідженнях є одним з найпоширеніших способів виконання як теоретичних, так і практичних завдань. Сучасні дослідження з використанням методу моделювання наведено в роботах М. О. Маланчій, яка вважає побудову моделі важливим етапом дослідження професійної ідентичності [3]; М. О. Котелюх запропонував концептуальну модель професійної моралі працівника поліції [2]; Ю. Ковальчук розробив структурно-динамічну модель розвитку професійної Я-концепції офіцерів оперативно-розшукових підрозділів [1].

Модель формування професійно-правової ідентичності є інноваційною моделлю, що відображає процес якісних змін в розвитку особистості правоохоронця, які допоможуть забезпечити ефективність виконання професійних обов'язків. О. Рантатало підкреслює, що у професійному контексті поліцейська ідентичність може бути визначена, як взаємодія соціальних, особистісних і ситуаційних ідентичностей, яка має місце в межах професійної поліцейської спільноти [5, р. 101].

Виходячи із теоретико-методологічного та емпіричного вивчення підходів проблеми ідентичності правоохоронців, було визначено поняття професійно-правової ідентичності правоохоронців – як процес та результат оптимального та адекватного узгодження внутрішніх та зовнішніх умов функціонування та самореалізації особистості правоохоронця у професійній правовій реальності, що проявляються у постійному підтвердженні цінності права, збереженні його в числі життєвих сенсів суб'єкта, у якості основи його світогляду та професійної діяльності.

У моделі закладені структура та рівні формування професійно-правової ідентичності. Структура професійно-правової ідентичності правоохоронців є цілісним, динамічним утворенням та може бути представленою у вигляді взаємопов'язаних блоків – блоку образу Я, аксіологічного, мотиваційного, поведінково-рольового, когнітивного та комунікативного блоків. Системоутворюючим компонентом в структурі професійно-правової ідентичності виступає образ Я, що характеризується сприйняттям себе з позицій «Я правоохоронець» та «Я професіонал» як в період підготовки так і на початковому етапі професійної діяльності; визначається сприйняттям власного правового статусу, самовизначенням, самосвідомістю в правовому полі. Правовідносини як діяльнісний компонент професійно-правової ідентичності характеризує її особливість в порівнянні з іншими видами ідентичності, в яких дія не виражається у правах та обов'язках, що охороняються правопорядком [4, с. 170-171].

Процеси правової ідентифікації в системі цілісної структури професійної ідентичності поліцейських носять функціональний та організуючий характер, а також можуть розглядатися як механізм формування професійної ідентичності правоохоронців та реалізувати свій специфічний зміст, генерувати і трансформувати всю ідентифікаційну структуру. Саме у процесах правової ідентифікації правоохоронця відбуваються зміни в його професійному просторі, зміни соціальної ситуації, що у свою чергу проявляється в перебудові системи відносин особистості і актуалізується в загальному процесі професіоналізації. Правова ідентичність реалізує свій критеріально-функціональний зміст і роль механізму в процесі формування професійної ідентичності правоохоронців. Авторська модель структури професійно-правової ідентичності правоохоронців інтегрує існуючі підходи з точки зору системного підходу.

Отже, модель професійно-правової ідентичності правоохоронців можна розглядати в процесуальному і результативному аспектах, які забезпечують динаміку професійної ідентичності в процесі професійного розвитку правоохоронців. Взаємодія особистості і професії у даному випадку детермінується правовим континуумом. Тобто професійно-правова ідентичність є аспектом специфічної інтеграції особистісної та правової ідентичності в професійній правовій реальності. В результаті відбуваються зміни не тільки на зовнішньому, поведінковому рівні, а й у внутрішньому просторі. Змінюється система взаємозв'язків компонентів професійної ідентичності, їх підпорядкованість, що призводить до формування якісно нової цілісної структури професійно-правової ідентичності правоохоронців.

Список бібліографічних посилань

1. Ковальчук Ю. Структурно-динамічна модель та результати експерименту з розвитку професійної Я-концепції офіцерів оперативно-розшукових підрозділів Державної прикордонної служби України. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Психологія*. 2016. №. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadrn_2016_3_8.pdf (дата звернення 28.02.2017).
2. Котелюх М. О. Модель формування професійної моралі майбутніх працівників поліції. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2015. №. 44. С. 181–190.
3. Маланчій М. О. Формування професійної ідентичності персоналу державної прикордонної служби України: дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.03. Дніпро, 2016. 245 с.

4. Посохова Я. С. Психологічні особливості професійно-правової ідентичності правоохоронців (на прикладі поліцейських підрозділів України): дис. ... канд. психол. наук: 19.00.06. Харків, 2016. 232 с.
5. Rantatalo O. Media representations and police officers' identity work in a specialised police tactical unit. *Policing and Society*. 2016. Vol. 26, No. 1. P. 97–113.

Одержано 01.03.2017

Приведена модель професійно-правової ідентичності патрульних поліцейських. Доказано конгруентність процесів правової і професійної ідентифікації в ході професійного становлення правоохоронителів.

Ключевые слова: *модель професійно-правової ідентичності, патрульні поліцейські, правова ідентичність, професійна ідентичність, правоохоронителі.*